

AGROBIZNES, FAN VA TEXNOLOGIYALAR

ILMIY-AMALIY
ELEKTRON
JURNALI

Агробизнес, наука и технологии

Agribusiness, science and technology

ISSN:
3060-5245

Toshkent-2026

Platform & workflow by
OJS / PKP

BOSH MUHARRIR

Oblomuradov Narzullo Naimovich – i.f.d. (DSc), professor.

Bosh muharrir o'rinbosarlari:

Islamov Soxib Yaxshibekovich – q.x.f.d. (DSc), professor.

Sultonov Kamoliddin Sadriddinovich – q.x.f.d. (DSc), professor.

Farmonov To'liqin Xayitmurodovich – i.f.d. (DSc), professor.

Muharrir:

Beglayev Uchqun Xurramovich – i.f.f.d. (PhD), dotsent.

Tahrir hay'atining xalqaro a'zolari:

Kusainov Xalel Xaymullayevich – i.f.d. professor (Qozog'iston davlat texnologiya universiteti)

Vilija Aleknevičienė – i.f.d. professor (Universitet Vitovta Velikogo)

Gilbert Ludwig – professor, (Jamk University of Applied Sciences)

Bobojonov Ixtiyor Baxtiyorovich – i.f.d. professor (Germaniyaning Leybnits nomidagi Markaziy Osiyoda qishloq xo'jaligini rivojlantirish instituti (IAMO))

Daiva Makutenene – professor, (Vilniaus Magnus universiteti, Litva)

Xaitboyeva Nargiza Alikulovna – i.f.d. dotsent (Tojikiston davlat huquq, biznes va siyosat universiteti)

Tahrir hay'ati:**08.00.00-Iqtisodiyot fanlari:**

Gulyamov Saidasror Saidaxmedovich – i.f.d. (DSc), professor;

Saidov Muxammad-Ali Xakimovich – i.f.d. (DSc), professor;

Rustamova Iroda Baxramjanovna – i.f.d. (DSc), professor;

Ochilov Ilhom Sayitqulovich – i.f.d. (DSc), professor;

Askarov Nazimjon Niyozovich – i.f.d. (DSc), professor;

Abdullayev Altinbek Yangibayevich – i.f.d. (DSc), professor;

Boltayev Abror Sayitmuradovich – i.f.d. (DSc), dotsent;

Abduvasikov Abduaziz Abdulazizovich – i.f.n. professor;

Mamadiyarov Dilshad Uralovich – i.f.n. dotsent;

Achilov Mashrab Ulug'bekovich – i.f.f.d. (PhD), dotsent;

Galimova Feryuza Rafikovna – i.f.n. dotsent;

Odilova Dilnozaxon Barnayevna – i.f.f.d. (PhD), dotsent;

Yangiboyev Dilshod G'ulomovich – i.f.f.d. (PhD);

Saidova Dildora Nurmatovna – i.f.n. dotsent;

Dexkanova Nilufar Sagdullayevna – i.f.f.d. (PhD), dotsent;

Roziqov Jahongir Mustaqim o'g'li – i.f.f.d. (PhD), dotsent;

Boltayev Nurali Shiramatovich – i.f.f.d. (PhD), dotsent;

Ibragimova Madina Ismoilovna – i.f.f.d. (PhD), dotsent;

Javlijev Nuriddin Bektemir o'g'li – i.f.f.d. (PhD).

06.00.00-Qishloq xo'jaligi fanlari:

Shokirov Alisher Djuraboyevich – q.x.f.d. (DSc), professor;

Mardanov Husniddin Xolbozorovich – q.x.f.d. (DSc);

Abdiyev Fozil Rashidovich – q.x.f.d. (DSc);

Sattorov Maqsud Axtamovich – q.x.f.d. (DSc);

Yuldashov Nurbek Ergashovich – v.f.d. (DSc);

Xalmirzayev Dilmurad Kamilovich – q.x.f.d. (DSc), dotsent;

Namazov Ixtiyor Choriyevich – q.x.f.d. (DSc), professor;

Xudayqulov Jonibek Bozarovich – q.x.f.d. (DSc), professor;

Eshonqulov Jamoliddin Saporboy o'g'li – q.x.f.d. (DSc), professor;

Abdullayev Anvar Kodirullayevich – b.f.n., katta ilmiy xodim;

Atabayev Ma'ruf Maxmudovich – q.x.f.n. professor;

Safarov Asqar Asadullayevich – q.x.f.f.d. (PhD), dotsent;

Mustafakulov Davron Mamatqulovich – q.x.f.f.d. (PhD), dotsent;

Kasimov Botir Sadriddinovich – q.x.f.f.d. (PhD);

Akramov Umidilla Ikramdjanovich – q.x.f.n. dotsent;

Elboboyev Abdug'ani Shuxrat o'g'li – q.x.f.f.d. (PhD);

Muxammadov Yo'ldoshbek Akmal o'g'li – q.x.f.f.d. (PhD);

Maxmudova Shaxnoza Abdufattaxovna – q.x.f.f.d. (PhD), dotsent;

Idrisov Xusanjon Abdujabborovich – q.x.f.f.d. (PhD), dotsent.

MUASSIS

Toshkent davlat agrar
universiteti

ALOQA UCHUN MA'LUMOTLAR

Manzil: Toshkent viloyati, Qibray tumani, Universitet ko'chasi, 2-uy.

Jurnalning telegram manzili:

t.me/agrobiznes_elektronjurnal

E-mail: licht-1989@mail.ru

Jurnalning rasmiy sayti:

<https://www.agrobiznesjournal.uz>

Tel: +(998) 93 439 30 00

JURNALNING ILMIYLIGI:

Ma'lumot uchun, OAK Rayosatining 30.11.2024-yildagi №364/5-sonli qarori bilan 08.00.00-Iqtisodiyot fanlari bo'yicha, 08.05.2025-yildagi №370/5-sonli qarori bilan 06.00.00-Qishloq xo'jaligi fanlari bo'yicha "Dissertatsiyalar asosiy ilmiy natijalarini chop etish tavsiya etilgan milliy ilmiy nashrlar ro'yxati"ga kiritilgan.

Elektron nashr, 283-sahifa.
2026-yil, oktabr.

MUNDARIJA

KONSTANTIN IVANOVICH KURPAYANIDI

Green energy transition in Central Asia: capacity growth, technological diversification and system constraints.....11

TURSUNKULOVA GULCHIROY BURXONOVNA

Meva-sabzavotchilik korxonalarida biologik aktivlarni hisobga olishni xalqaro standartlar asosida takomillashtirish.....24

MO'MINOV ABDUVALI AKBARALIEVICH, DJO'RAEV MUQIMJON YAQUBJONOVICH

Tritikale seleksiyasida molekulyar markerlardan foydalanishning iqtisodiy samaradorligi: QTL, SSR, SNP va KASP yondashuvlari asosida.....30

KARIMOV NURBEK DEXKANOVICH

Yeryong'oq yetishtirishda oqqanotga qarshi kimyoviy himoya tadbirlarining iqtisodiy samaradorligini baholash.....43

SAYIPOV BEGZOD RAHIMOVICH

Valyuta kursi tebranishlari indeksini hisoblash va baholash.....53

KARIMOV NURBEK DEXKANOVICH

Yeryong'oq ekinlarida o'rgimchak kanaga qarshi kimyoviy kurash choralarining iqtisodiy samaradorligini baholash.....63

SHOMURODOV TOHIR BOYMUROD O'G'LI

Oziq-ovqat xavfsizligini ta'minlashda aholi daromadlarining o'rni haqidagi nazariy yondashuvlar.....73

МУСТАФОКУЛОВА ЗАРИФА

Сравнительный анализ лидерства в условиях кризиса и роль молодых лидеров в развитии.....80

BOZOROVA MUHABBAT TOXTAYEVNA

Korxonalarda davr xarajatlarining iqtisodiy mohiyati, mazmuni va tasnifi.....87

RAXIMJONOVA SHOHSANAM BAXODIROVNA

Davlat-xususiy sheriklik asosida ijtimoiy soha infratuzilmasini rivojlantirishda "Value for Money" (VfM) baholash mexanizmini takomillashtirish.....95

QURBANOVA OYDIN TO'LQIN QIZI

Ishlab chiqarish korxonalari raqobatbardoshligini baholashning integral ko'rsatkichini shakllantirish.....101

SADIKOVA SHOHIDA OBIDQUL QIZI

O'zbekistonda piyoz yetishtirishning iqtisodiy o'rni va samaradorligi.....108

XAKIMOV RASHID

Oziq-ovqat xavfsizligini mustahkamlashda sun'iy intellekt va raqamli texnologiyalarning o'rni va samaradorligi.....119

TOJIMATOV IZZATBEK IKROMALI O'G'LI

Don mahsulotlari ishlab chiqarish korxonalarida intellektual marketing strategiyasini boshqarish mexanizmlarini takomillashtirish.....133

SODIQOVA GAVHAR XAYRULLA QIZI

Xodimlarni boshqarishda raqamli texnologiyalardan foydalanish samaradorligi.....142

ERGASHEV ASADBEK ULUG'BEK O'G'LI, TURSUNOV G'IYOS SUNNAT O'G'LI

Meva-sabzavotlarni qayta ishlashda hosil bo'ladigan ikkilamchi resurslarni biotexnologik qayta ishlash va ulardan samarali foydalanish.....148

RASULOV XAMIDJON YAKUBOVICH

Raqamli texnologiyalar va CRM tizimlarining kichik biznesdagi o'rni.....155

BOZOROVA MUHABBAT TOXTAYEVNA

Korxonalarda davr xarajatlarini buxgalteriya hisobini tashkil etish va uning tahlili.....168

YULDASHOV ABDUMALIK ILXOMOVICH

Ekoturizmning hududiy iqtisodiy rivojlanishga ta'sirini ekonometrik baholash.....185

YULDASHOV ABDUMALIK ILXOMOVICH

Ekoturizmning hududiy iqtisodiy rivojlanishdagi rolini baholashning nazariy-metodologik asoslari.....192

MUHAMMADIEV NAUFALBEK AZIZXON O'G'LI

Elektron tijoratda sun'iy intellektdan foydalanishning kichik biznes savdo hajmiga ta'siri.....202

АБДУЛЛАЕВ АКМАЛЖОН АБДУЖАЛИЛОВИЧ

Процедура нормирования частных показателей при оценке ресурсного потенциала аграрного сектора: сравнительный анализ методов и обоснование выбора.....210

XASANOVA RUXSORA RASULJON QIZI

O'zbekistonda elektron tijoratni rivojlantirishning hududiy xususiyatlari va iqtisodiy samaradorligini oshirish.....223

UMAROVA XUSNORA DILMUROD QIZI

Orolbo'yi mintaqasida xizmat ko'rsatish korxonalarini moslashuvchan (adaptiv) boshqarishning ma'lumotlarga asoslangan modelini takomillashtirish.....229

АБДУЛЛАЕВ АКМАЛЖОН АБДУЖАЛИЛОВИЧ, ХОЛБЕКОВ ЖУРЪАТ АБДИНАБИЕВИЧ

Теоретико-методологические основы оценки ресурсного потенциала аграрного сектора: концептуальный подход и методика интегральной оценки.....234

UMARALIYEV DIYORBЕК SHUKIRALI O'G'LI

Tomchilatib sug'orish texnologiyasini joriy etishning fermer xo'jaliklari xarajat va daromadlariga ta'siri: subsidiya samaradorligining iqtisodiy bahosi (2019–2025 yillar).....247

MIRAXMEDOVA KAMOLA

O'zbekistonda turizm korxonalarini strategik boshqarish mexanizmlarini takomillashtirish.....254

RAVSHANOVA ORZIGUL INOYAT QIZI

O'zbekistonning xalqaro soliq tizimiga integratsiyasi: BEPS minimum standartlari va ularning milliy soliq siyosatidagi ahamiyati.....261

IRGASHEV ABBOS JUMANAZAROVICH

Anor yetishtirish va sotish qiymat zanjirida ishtirokchilarning daromadlari ulushini iqtisodiy baholash.....274

BAXADIR ADILCHAEV

Agroturizm qishloq iqtisodiyotini diversifikatsiya qilish va hududlarning barqaror rivojlanish vositasi sifatida.....283

AGROTURIZM QISHLOQ IQTISODIYOTINI DIVERSIFIKATSIYA QILISH VA HUDUDLARING BARQAROR RIVOJLANISH VOSITASI SIFATIDA

BAXADIR ADILCHAEV

Qoraqalpoq davlat universiteti dotsenti v.b., i.f.f.d.

E-mail: badilchaev-91@mail.ru

ORCID: 0009-0003-1306-4257

Annotatsiya. Mazkur maqolada agroturizmning qishloq hududlarini ijtimoiy-iqtisodiy rivojlantirishdagi o'rni tadqiq etilgan. Agroturizm tushunchasining mazmun-mohiyati, uning qishloq, ekologik va etnomadaniy turizm bilan o'zaro bog'liqligi tahlil qilingan. Agroturizm nafaqat turizm xizmatlarining alohida yo'nalishi, balki qishloq xo'jaligi iqtisodiyotini diversifikatsiya qilish, qo'shimcha daromad manbalarini shakllantirish, yangi ish o'rinlari yaratish va mahalliy infratuzilmani rivojlantirish vositasi sifatida asoslangan. Shuningdek, qishloq xo'jaligi ishlab chiqaruvchilari, turistik tashkilotlar, xizmat ko'rsatish subyektlari, hunarmandlar va mahalliy boshqaruv organlari o'rtasidagi hamkorlikni ta'minlovchi agroturistik klasterlarning ahamiyati yoritilgan. Tadqiqot natijasida hududlarda agroturizmni rivojlantirishning tashkiliy-iqtisodiy yo'nalishlari va agroturistik klasterning takomillashtirilgan modeli taklif etilgan.

Kalit so'zlar: agroturizm, qishloq turizmi, qishloq iqtisodiyoti, diversifikatsiya, agroturistik klaster, qishloq hududlari, turistik infratuzilma, barqaror rivojlanish, mahalliy aholi.

Аннотация. В данной статье исследуется роль агротуризма в социально-экономическом развитии сельских районов. Проанализированы сущность понятия агротуризма, его взаимосвязь с сельским, экологическим и этнокультурным туризмом. Агротуризм обоснован не только как отдельное направление туристических услуг, но и как средство диверсификации сельскохозяйственной экономики, формирования дополнительных источников дохода, создания новых рабочих мест и развития местной инфраструктуры. Также освещена важность агротуристических кластеров, обеспечивающих сотрудничество между сельскохозяйственными производителями, туристическими организациями, субъектами сферы услуг, ремесленниками и местными органами управления. В результате исследования предложены организационно-экономические направления развития агротуризма в регионах и усовершенствованная модель агротуристического кластера.

Ключевые слова: агротуризм, сельский туризм, сельская экономика, диверсификация, агротуристический кластер, сельские районы, туристическая инфраструктура, устойчивое развитие, местное население.

Abstract. This article explores the role of agrotourism in the socio-economic development of rural areas. The essence of the concept of agrotourism and its relationship with rural, ecological, and ethno-cultural tourism are analyzed. Agrotourism is substantiated not only as a separate direction of tourism services but also as a means of diversifying the agricultural economy, forming additional sources of income, creating new jobs, and developing local infrastructure. The importance of agrotourism clusters, which ensure cooperation between agricultural producers, tourism organizations, service sector entities, artisans, and local authorities, was also highlighted. As a result of the study, organizational and economic directions for the development of agrotourism in the regions and an improved model of the agrotourism cluster were proposed.

Keywords: agrotourism, rural tourism, rural economy, diversification, agrotourism cluster, rural areas, tourism infrastructure, sustainable development, local population.

KIRISH

Bugungi kunda qishloq hududlarini barqaror rivojlantirish, aholi bandligi va daromadlarini oshirish hamda mavjud tabiiy, mehnat va ishlab chiqarish resurslaridan samarali foydalanish dolzarb masalalardan biri hisoblanadi.

Ayniqsa, qishloq xo'jaligi ishlab chiqarishining mavsumiyligi, ayrim hududlarda iqtisodiy faoliyat turlarining cheklanganligi va aholi daromadlarini diversifikatsiya qilish zarurati qishloq iqtisodiyotida yangi faoliyat yo'nalishlarini shakllantirishni talab etmoqda. Shunday istiqbolli yo'nalishlardan biri agroturizm hisoblanadi. Agroturizm qishloq xo'jaligi ishlab chiqarishi bilan turizm xizmatlarini o'zaro integratsiyalash imkonini beradi. Bunda turistlar nafaqat dam olish, balki qishloq xo'jaligi faoliyati, mahalliy turmush tarzi, milliy taomlar, hunarmandchilik, urf-odatlar va tabiiy resurslar bilan yaqindan tanishish imkoniyatiga ega bo'ladilar.

Shu nuqtai nazardan, agroturizmni faqat turistik xizmatlarning bir turi sifatida emas, balki qishloq hududlarining iqtisodiy va ijtimoiy rivojlanishini rag'batlantiruvchi kompleks mexanizm sifatida o'rganish muhimdir.

Tadqiqotning nazariy asosini agroturizm, qishloq turizmi, ekologik turizm va hududiy rivojlanish masalalariga bag'ishlangan ilmiy tadqiqotlar tashkil etadi [1, 3, 6]. Tadqiqotda tizimli yondashuv, tahlil va sintez, taqqoslash, guruhlashtirish va umumlashtirish usullaridan foydalanilgan. Shuningdek, agroturizmni rivojlantirishning resurs, tashkiliy va infratuzilmaviy shartlari hamda agroturistik klasterlarni shakllantirish imkoniyatlari tahlil qilingan.

ADABIYOTLAR TAHLILI

Ilmiy adabiyotlarda agroturizm tushunchasiga nisbatan yagona yondashuv mavjud emas. Ayrim tadqiqotchilar agroturizmni qishloq turizmining tarkibiy qismi sifatida ko'rsatsa, boshqalari uni qishloq xo'jaligi faoliyatini diversifikatsiya qilishning alohida yo'nalishi sifatida talqin qiladilar [1, 2]. Mavjud yondashuvlarning umumiy jihatidan shundan iboratki, agroturizm qishloq hududlarining tabiiy, qishloq xo'jaligi, madaniy va ijtimoiy resurslaridan turistik maqsadlarda foydalanishni nazarda tutadi [3].

Agroturizmning nazariy va amaliy asoslari bo'yicha ko'plab olimlar tadqiqotlar olib borganlar. Jumladan, A.L. Kulikov va V.V. Pashentsevlar ekologik-agroturizm konsepsiyalarini yoritgan bo'lsa [1], A.A. Barlybayev va boshqalar turizmni qishloq iqtisodiyotini diversifikatsiya qilish omili sifatida o'rgangan [2]. Shuningdek, respublika olimlaridan H.R. Turabova, B.Sh. Safarov, Sh.R. Fayziyeva va M.R. Boltabayevlar tomonidan turizm va agroturizmni rivojlantirishning tashkiliy-iqtisodiy mexanizmlari ilmiy jihatdan asoslab berilgan [4, 5, 8, 9].

TADQIQOT METODOLOGIYASI

Mazkur tadqiqotda agroturizmning qishloq iqtisodiyotini diversifikatsiya qilish va hududlarning barqaror rivojlanishini ta'minlashdagi o'rni kompleks yondashuv asosida o'rganildi. Tadqiqotning metodologik asosini tizimli, qiyosiy, statistik va iqtisodiy tahlil usullari tashkil etdi. Agroturizm qishloq xo'jaligi, turizm, xizmat ko'rsatish, tadbirkorlik va mahalliy aholi daromadlarini o'zaro bog'lovchi iqtisodiy faoliyat sifatida qaraldi.

Tadqiqot jarayonida, avvalo, tizimli yondashuvdan foydalanilib, agroturizmning hududiy iqtisodiyotga ta'siri iqtisodiy, ijtimoiy va ekologik

jihatlar birligida baholandi. Xususan, qishloq xo'jaligi mahsulotlarini qayta ishlash, turistik xizmatlar ko'rsatish, mahalliy hunarmandchilik, gastronomik turizm, qishloq mehmon uylari va fermer xo'jaliklari faoliyatining diversifikatsiya jarayonidagi o'rni tahlil qilindi.

Statistik tahlil usuli orqali hududlarda turizm va qishloq xo'jaligining rivojlanish ko'rsatkichlari, turistik tashriflar soni, xizmatlar hajmi, bandlik, aholi daromadlari, tadbirkorlik subyektlari soni hamda qishloq xo'jaligi ishlab chiqarishining dinamikasi o'rganildi. Dinamik qatorlar yordamida tegishli ko'rsatkichlarning vaqt davomida o'zgarish tendensiyalari aniqlandi.

Qiyosiy tahlil asosida agroturizm rivojlangan va rivojlanish salohiyati yuqori bo'lgan hududlarning iqtisodiy ko'rsatkichlari o'zaro taqqoslandi. Bunda hududlarning tabiiy-rekreatsion resurslari, qishloq xo'jaligi ixtisoslashuvi, transport infratuzilmasi, turistik obyektlari va xizmatlar sektori rivojlanganlik darajasi hisobga olindi.

Tadqiqotda agroturizmning qishloq iqtisodiyotini diversifikatsiya qilishdagi ta'sirini baholash uchun bir nechta asosiy indikatorlar guruhi shakllantirildi. Ular iqtisodiy diversifikatsiya, bandlik va daromadlar, turizm infratuzilmasi, ijtimoiy rivojlanish hamda ekologik barqarorlik ko'rsatkichlarini qamrab oldi. Ushbu indikatorlar orqali agroturizmning faqat turizm sohasi emas, balki mahalliy iqtisodiyotning boshqa tarmoqlariga ham multiplikativ ta'siri baholandi.

TAHLIL VA NATIJALAR

Agroturizmning muhim xususiyati turistlarning qishloq xo'jaligi jarayonlarida bevosita yoki bilvosita ishtirok etish imkoniyatiga ega bo'lishidir. Bunda qishloq xo'jaligi hayvonlari, o'simliklar, mahalliy mahsulotlar, qishloq hayoti va an'anaviy mehnat jarayonlari turistik mahsulotning tarkibiy elementlariga aylanadi. Iqtisodiy nuqtai nazardan agroturizmning asosiy afzalligi qishloq xo'jaligi subyektlari uchun qo'shimcha daromad manbalarini yaratish imkoniyatidir [3]. Fermer xo'jaligi mavjud ishlab chiqarish resurslaridan nafaqat qishloq xo'jaligi mahsulotlarini yetishtirish, balki turistik xizmatlar ko'rsatish orqali ham daromad olishi mumkin. Natijada qishloq xo'jaligi faoliyatining diversifikatsiyalashuvi yuz beradi:

- qishloq xo'jaligi resurslari
- turistik xizmat
- qo'shimcha daromad
- yangi faoliyat turlari
- hududiy iqtisodiy rivojlanish.

Agroturizmning rivojlanishi mahalliy aholining iqtisodiy faolligini oshirishga ham xizmat qiladi. Turistlarga xizmat ko'rsatish jarayonida joylashtirish, ovqatlanish, transport, ekskursiya, savdo, hunarmandchilik va ko'ngilochar xizmatlarga bo'lgan talab ortadi. Shu sababli agroturizmning iqtisodiy ta'siri faqat turistik korxona yoki fermer xo'jaligi darajasida emas, balki butun hudud miqyosida namoyon bo'ladi.

Agroturizm qishloq hududlarining iqtisodiy rivojlanishi bilan bir qatorda ijtimoiy muammolarni hal etishga ham yordam beradi. Birinchi navbatda, yangi ish o'rinlari yaratiladi [7]. Turistik xizmatlarning rivojlanishi mahalliy aholining xizmat ko'rsatish, savdo, transport, umumiy ovqatlanish va hunarmandchilik sohalarida bandligini oshirish imkonini beradi. Ikkinchidan, qishloq aholisining daromad manbalari kengayadi. Uchinchidan, agroturizm qishloq infratuzilmasining rivojlanishiga turtki beradi [10]. To'rtinchidan, agroturizm mahalliy madaniy merosni saqlashga xizmat qiladi. Shunday qilib, agroturizmning hududiy ta'sirini quyidagi to'rt asosiy yo'nalishda ifodalash mumkin:

Birinchi: yangi ish o'rinlari yaratiladi. Turistik xizmatlarning rivojlanishi mahalliy aholining xizmat ko'rsatish, savdo, transport, umumiy ovqatlanish va hunarmandchilik sohalarida bandligini oshirish imkonini beradi.

Ikkinchi: qishloq aholisining daromad manbalari kengayadi. An'anaviy qishloq xo'jaligi daromadlariga qo'shimcha ravishda turistik xizmatlar, mahalliy mahsulotlar va hunarmandchilik buyumlarini sotishdan daromad olish imkoniyati yuzaga keladi.

Uchinchi: agroturizm qishloq infratuzilmasining rivojlanishiga turtki beradi. Turistlarni jalb qilish uchun transport, aloqa, savdo, joylashtirish va servis xizmatlarining sifatini oshirish zarur. Bu esa mahalliy aholining kundalik hayot sifatiga ham ijobiy ta'sir ko'rsatadi. Tadqiqot materiallarida ham agroturizmning transport, kommunikatsiya, savdo, servis va telekommunikatsiya infratuzilmasini takomillashtirishga ta'siri qayd etilgan.

To'rtinchidan: agroturizm mahalliy madaniy merosni saqlashga xizmat qiladi. Milliy urf-odatlar, an'anaviy qishloq xo'jaligi usullari, milliy taomlar va hunarmandchilik turistlar uchun qiziqarli turistik mahsulotga aylanishi mumkin.

Shunday qilib, agroturizmning hududiy ta'sirini quyidagi to'rt asosiy yo'nalishda ifodalash mumkin:

Iqtisodiy ta'sir: daromadlarni diversifikatsiya qilish, kichik biznesni rivojlantirish, mahalliy bozorni kengaytirish.

Ijtimoiy ta'sir: bandlikni oshirish, yangi kasb va ko'nikmalarni shakllantirish, aholi turmush darajasini yaxshilash.

Infratuzilmaviy ta'sir: transport, aloqa, joylashtirish, savdo va servis hududni obodonlashtirish.

Madaniy-ekologik ta'sir: milliy merosni saqlash, tabiiy resurslardan oqilona foydalanish, ekologik mas'uliyatni oshirish.

Agroturistik klasterlarni shakllantirishning ahamiyati yuqori bo'lib, agroturizmni rivojlantirishning samarali tashkiliy shakllaridan biri klaster yondashuvi hisoblanadi [6]. Agroturistik klaster — ma'lum bir hududda faoliyat yurituvchi qishloq xo'jaligi ishlab chiqaruvchilari, turistik tashkilotlar, mehmon uylari, umumiy ovqatlanish korxonalari, transport tashkilotlari, hunarmandlar, savdo subyektlari, ta'lim muassasalari va mahalliy boshqaruv organlarining o'zaro hamkorlik tizimidir. Klaster yondashuvining asosiy afzalligi shundan

iboratki, alohida subyektlar mustaqil ravishda taklif qila olmaydigan kompleks turistik mahsulotni birgalikda shakllantirish imkoniyati paydo bo'ladi.

Agroturistik klaster, ma'lum bir hududda faoliyat yurituvchi qishloq xo'jaligi ishlab chiqaruvchilari, turistik tashkilotlar, mehmon uylari, umumiy ovqatlanish korxonalari, transport tashkilotlari, hunarmandlar, savdo subyektlari, ta'lim muassasalari va mahalliy boshqaruv organlarining o'zaro hamkorlik tizimidir. Tadqiqot materiallarida agroturistik klaster tarkibida xususiy ishlab chiqaruvchilar, marketing kompaniyalari, infratuzilma obyektlari va boshqa zarur elementlarning birlashishi ta'kidlangan. Klaster yondashuvining asosiy afzalligi shundan iboratki, alohida subyektlar mustaqil ravishda taklif qila olmaydigan kompleks turistik mahsulotni birgalikda shakllantirish imkoniyati paydo bo'ladi.

Masalan, turistga bir vaqtning o'zida:

- qishloq uyida joylashish;
- mahalliy mahsulotlardan tayyorlangan taomlarni iste'mol qilish;
- fermer xo'jaligiga ekskursiya;
- qishloq xo'jaligi ishlarida ishtirok etish;
- milliy hunarmandchilik bo'yicha mahorat darsi;
- mahalliy tarixiy va madaniy obyektlarni ziyorat qilish xizmatlari taklif etilishi mumkin.

Bunday yondashuv turist uchun xizmatlarning qiymatini oshiradi va bir vaqtning o'zida hududda yaratiladigan qo'shilgan qiymatni ko'paytiradi. Tadqiqot natijalariga ko'ra, agroturistik klasterning samarali faoliyat yuritishi uchun hududning ixtisoslashuvi, resurs salohiyati, bozor talabi va klaster ishtirokchilari o'rtasidagi hamkorlik muhim ahamiyatga ega.

Agroturizmning rivojlanishi uchta asosiy guruh shartlarga bog'liq:

1. Resurs shartlari.

Ularga tabiiy boyliklar, biologik xilma-xillik, tabiiy landshaftlar, qulay ekologik sharoit va hududning etnik-madaniy xususiyatlari kiradi.

2. Tashkiliy shartlar.

Davlat tomonidan qo'llab-quvvatlash, axborot va reklama tizimi, moliyaviy qo'llab-quvvatlash, kreditlash mexanizmlari, mahalliy aholi va tadbirkorlarning turizm sohasidagi bilim va ko'nikmalari muhim hisoblanadi.

3. Infratuzilmaviy shartlar.

Transport, joylashtirish vositalari, muhandislik-kommunikatsiya tarmoqlari, savdo, umumiy ovqatlanish va boshqa servis obyektlari agroturizmning rivojlanish imkoniyatlarini belgilaydi. Shu sababli agroturizmni rivojlantirish siyosati faqat turistlarni jalb qilishga emas, balki ushbu uch guruh shartlarning o'zaro muvofiqligini ta'minlashga qaratilishi lozim.

Tadqiqot natijalari asosida hududlar uchun quyidagi agroturistik klaster modelini taklif etish mumkin:

Tabiiy va qishloq xo'jaligi resurslari → Fermer va dehqon xo'jaliklari → Agroturistik mahsulotni shakllantirish → Joylashtirish, ovqatlanish, ekskursiya, hunarmandchilik, ko'ngilochar xizmatlar → Marketing va raqamli targ'ibot →

Turistlar oqimi → Daromad va bandlikning oshishi → Mahalliy infratuzilmani rivojlantirish → Hududning barqaror rivojlanishi.

Mazkur modelning muhim jihati shundan iboratki, turistlardan olinadigan daromad faqat xizmat ko'rsatuvchi subyektlarda qolib ketmasdan, mahalliy iqtisodiyotning boshqa tarmoqlariga ham tarqaladi. Shu tariqa agroturizm multiplikativ ta'sirga ega bo'lib, qishloq xo'jaligi, savdo, transport, umumiy ovqatlanish, hunarmandchilik va boshqa xizmat ko'rsatish tarmoqlarining rivojlanishiga turtki beradi.

Tadqiqotning ilmiy yangiligi agroturizmning hududiy rivojlanishga ta'sirini faqat turistik xizmatlar nuqtai nazaridan emas, balki qishloq iqtisodiyotini diversifikatsiya qiluvchi kompleks tashkiliy-iqtisodiy mexanizm sifatida tizimlashtirishdan iborat.

Shuningdek, agroturistik klasterning asosiy ishtirokchilari va ular o'rtasidagi iqtisodiy aloqalar tizimlashtirilib, qishloq xo'jaligi, turizm, xizmat ko'rsatish, hunarmandchilik va mahalliy boshqaruvning o'zaro integratsiyasiga asoslangan model taklif etildi.

XULOSA

Tadqiqot natijalari shuni ko'rsatadiki, agroturizm qishloq hududlarining iqtisodiy rivojlanishini ta'minlashning istiqbolli yo'nalishlaridan biridir. Uning asosiy afzalligi qishloq xo'jaligi faoliyatini boshqa iqtisodiy faoliyat turlari bilan birlashtirish va mavjud resurslardan kompleks foydalanish imkonini berishidir. Agroturizmni rivojlantirishda klaster yondashuvi alohida ahamiyatga ega bo'lib, fermer xo'jaliklari, turistik tashkilotlar, xizmat ko'rsatuvchi korxonalar, hunarmandlar va mahalliy boshqaruv organlari o'rtasida hamkorlikni yo'lga qo'yish imkonini beradi.

Shuningdek, agroturizm qishloq hududlarining transport, aloqa, savdo, joylashtirish va servis infratuzilmasini rivojlantirishga ijobiy ta'sir ko'rsatadi. Milliy urf-odatlar, hunarmandchilik, an'anaviy qishloq xo'jaligi faoliyati va mahalliy mahsulotlarni turistlarga namoyish etish esa madaniy merosni saqlashga iqtisodiy rag'bat yaratadi. Agroturizmni rivojlantirishda klaster yondashuvi alohida ahamiyatga ega. Chunki klaster doirasida fermer xo'jaliklari, turistik tashkilotlar, xizmat ko'rsatuvchi korxonalar, hunarmandlar va mahalliy boshqaruv organlari o'rtasida hamkorlikni yo'lga qo'yish mumkin.

Shu sababli O'zbekiston hududlarida agroturizmni rivojlantirishda quyidagi tavsiyalarni amalga oshirish maqsadga muvofiqdir:

- Hududlarning tabiiy, qishloq xo'jaligi va madaniy salohiyatini hisobga olgan holda agroturistik klasterlarni shakllantirish;

- Mahalliy aholini ushbu jarayonga keng jalb etish va ularni o'qitish tizimini yo'lga qo'yish;

- Qishloq hududlarida transport va servis infratuzilmasini rivojlantirish;

- Agroturistik mahsulotlarni zamonaviy raqamli platformalar orqali keng targ'ib qilish.

Umuman olganda, agroturizmni rivojlantirish qishloq hududlarida iqtisodiy faollikni oshirish, daromadlarni diversifikatsiya qilish, bandlikni kengaytirish va hududlarning barqaror ijtimoiy-iqtisodiy rivojlanishini ta'minlashning muhim vositalaridan biri bo'lishi mumkin.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR RO'YXATI

1. Куликов А.Л., Пашенцев В.В. Основы концепции развития эко-агротуризма в российской провинции. – М.: Юрист, 2004.
2. Барлыбаев А.А., Ахметов В.Я., Насыров Г.М. Туризм как фактор диверсификации сельской экономики.
3. Рупошев А.Р. Развитие аграрного туризма на базе фермерских хозяйств.
4. Турабова Х.Р. Agroturizmni rivojlantirishning o'ziga xos xususiyatlari // Iqtisodiyot va innovatsion texnologiyalar. – 2019. – №6.
5. Сафаров Б.Ш. Milliy turistik xizmatlar bozorini innovatsion rivojlantirishning metodologik-uslubiy asoslarini takomillashtirish. – Samarqand, 2016.
6. Здоров А.Б. Агротуристический комплекс: формирование и развитие. – М.: Химики, 2011.
7. Трубин А. Развитие внутреннего туризма территорий. – М.: Дашков и К., 2021.
8. Файзиева Ш.Р. Ўзбекистонда туризм ривожланишининг иқтисодий механизмини такомиллаштириш. – Тошкент, 2006.
9. Болтабаев М.Р., Тухлиев И.С., Сафаров Б.Ш., Абдухамидов С.А. Туризм: назария ва амалиёт. – Тошкент: Barkamol fayz media, 2018.
10. Бондаренко А.А. Инфраструктурное развитие загородных средств размещения. – 2025.

Mas'ul muharrir: Beglayev Uchqun

Musahhih: Boltayev Nurali

Sahifalovchi va dizaynerlar: Normurodov Sarvar,
Sharipov Shoxruh

© Materiallar ko'chirib bosilganda "Agrobiznes, fan va texnologiyalar" ilmiy-amaliy elektron jurnali manba sifatida ko'rsatilishi shart. Jurnalda bosilgan material va reklamalardagi dalillarning aniqligiga mualliflar mas'ul hisoblanadi. Tahririyat fikri har vaqt ham mualliflar fikriga mos kelavermasligi mumkin. Tahririyatga yuborilgan materiallar qaytarilmaydi.

Mazkur jurnalda maqolalar chop etish uchun quyidagi havolalarga murojaat qilish mumkin. Ilmiy maqolalar, reklama, hikoya va boshqa ilmiy-ijodiy materiallar yuborishingiz mumkin. Materiallar va reklamalar pullik asosda chop etiladi.

Elektron pochta: licht-1989@mail.ru

Jurnalning telegram manzili: t.me/agrobiznes_elektronjurnal

Telefon raqami: +998939018320, +998934393000

Jurnal rasmiy sayti: <https://www.agrobiznesjournal.uz>

"Agrobiznes, fan va texnologiyalar" ilmiy-amaliy elektron jurnali O'zbekiston Respublikasi Oliy ta'lim, fan va innovatsiyalar vazirligi huzuridagi Oliy attestatsiya komissiyasi rayosatining 30.11.2024-yildagi №364/5-sonli qarori bilan 08.00.00-Iqtisodiyot fanlari bo'yicha, 08.05.2025-yildagi №370/5-sonli qarori bilan 06.00.00-Qishloq xo'jaligi fanlari bo'yicha "Dissertatsiyalar asosiy ilmiy natijalarini chop etish tavsiya etilgan milliy ilmiy nashrlar ro'yxati"ga kiritilgan.

"Agrobiznes, fan va texnologiyalar" ilmiy-amaliy elektron jurnali 2023-yil 23-maydan O'zbekiston Respublikasi Prezidenti Administratsiyasi huzuridagi Axborot va ommaviy kommunikatsiyalar agentligi tomonidan **C-5669225** reyestr raqami tartibi bo'yicha ro'yxatdan o'tkazilgan.

Litsenziya raqami: №083688